

Ε΄ ΠΑΝΡΩΣΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑΤΙΚΩΝ ΠΕΡΙΗΓΗΣΕΩΝ

Στίς 25 καί 26 Νοεμβρίου 2009 πραγματοποιήθηκε στή Μόσχα τό Ε΄, διήμερο, Συνέδριο γιά τίς προσκυνηματικές περιηγήσεις, τό όποιο διοργανώθηκε, μέ μεγάλη έπιτυχία, από τό Συνοδικό Γραφείο Άνάπτυξης Προσκυνηματικών Περιηγήσεων του Πατριαρχείου Μόσχας καί πασών τών Ρωσιών. Οί έργασίες του Συνεδρίου, πού στεγάστηκε κάτω από τό γενικό τίτλο «Πορεία τών πρός Θεόν Δεομένων», φιλοξενήθηκαν στήν εύρύχωρη αίθουσα του Συνεδριακού Κέντρου του Πατριαρχείου Μόσχας, πού βρίσκεται δίπλα από τό ξενοδοχείο «Γιουνιβερσντέσκαγια», ιδιοκτησίας επίσης του ρωσικού Πατριαρχείου, στό όποιο είχαν καταλύσει οί αποστολές τών διαφόρων Όρθοδόξων Έκκλησιών. Ή αίθουσα αυτή, όπως έχει έπισημανθεί από τό σύνολο τών συνέδρων, ήταν, καθ' όλη τή διάρκεια του Συνεδρίου, κατάμεστη, γεγονός πού αποδεικνύει τό έντονο ένδιαφέρον πού αναπτύσσεται, πανορθοδόξως αλλά καί διεθνώς, γύρω από τό θέμα τών προσκυνηματικών περιηγήσεων.

Ή μεγάλη έπιτυχία του Συνεδρίου προοιωνιζόταν ήδη από τό απόγευμα τής 24ης Νοεμβρίου όταν, ενώπιον έπισήμων, αντιπροσωπειών από διάφορες Έκκλησίες καί Όργανισμούς καί πλήθους ένδιαφερομένων, τελέστηκαν, σέ αίθουσα του Ίστορικού Μουσείου, τά εγκαίνια τής έκθεσης μέ τίτλο «Χίλια Χρόνια Προσκυνηματικών Περιηγήσεων». Ή ιδιαίτερα ζεστή ατμόσφαιρα, αλλά καί τά πλούσια εκθέματα, μεταξύ τών οποίων παλαιές εικόνες, χειρόγραφα, γκραβοῦρες καί πλούσιο φωτογραφικό υλικό, αποτέλεσαν πρόγευση τών όσων θά ακολουθοῦσαν κατά τό έπόμενο διήμερο καί πρώτης τάξεως αφορμή γιά ανάπτυξη επαφών μεταξύ τών προσκεκλημένων.

Ἡ παρουσία, ἀλλά καί ἡ ἐνεργός συμμετοχή στίς ἐργασίες, ἀντιπροσωπειῶν ἀπό ἔντεκα Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες, ὅπως τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο, τά Πατριαρχεῖα Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καί Βουλγαρίας καί οἱ Ἐκκλησίες Κύπρου, Ἑλλάδος, Πολωνίας, Τσεχίας, κ.ἄ., τῶν πέραν τῶν διακοσίων (200) ἀντιπροσώπων τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας, ἀλλά καί ἐκπροσώπων φορέων ἀπό τήν Ἑλλάδα, τήν Αἰθιοπία, τό Ἰσραήλ καί ἄλλα κράτη, προσέδωσαν στό Συνέδριο τό στοιχεῖο τῆς ἀντιπροσωπευτικότητας, ἀλλά καί τῆς ποικιλίας καί παράλληλα δημιουργήσαν τίς προϋποθέσεις γιά τή σέ βάθος καί πλάτος προσέγγιση τοῦ ζητήματος τῶν προσκυνηματικῶν περιηγήσεων.

Ἡ Ἐκκλησία τῆς Κύπρου ἐκπροσωπήθηκε ἀπό τό Θεοφιλέστατο Χωρεπίσκοπο Μεσαορίας κ. Γρηγόριο, τό βυζαντινολόγο δρα Γεώργιο Φιλοθέου καί τό θρησκευτολόγο - ἐπιθεωρητή Μέσης Ἐκπαίδευσης δρα Φαίδωνα Παπαδόπουλο. Ἡ συμμετοχή τῆς Κυπριακῆς ἀντιπροσωπείας ἀξιοποιήθηκε κατάλληλα καί, σέ συνεργασία μέ τούς ἀντιπροσώπους τοῦ Κ.Ο.Τ. κ. Δημήτρη Δημητρίου καί κ. Βάκη Λοϊζίδη, παρουσιάστηκε καί διανεμήθηκε, στό σύνολο τῶν συνέδρων, ἡ ρωσική ἔκδοση τοῦ καλαίσθητου τόμου «Κύπρος Νῆσος Ἀγίων - Θρησκευτική Περιήγησις».

Παρουσιάζοντας τόν προαναφερθέντα τόμο - ὁδηγό, ὁ Θεοφιλέστατος ἐπεσήμανε τό διαχρονικό χαρακτηρισμό τῆς Κύπρου ὡς προσκυνητικοῦ προορισμοῦ καί ἀναφέρθηκε στά σημαντικότερα θρησκευτικά μνημεῖα της, τά ὁποῖα τήν καθιστοῦν, ἀνά τούς αἰῶνες, πόλο ἑλξης γιά τούς ξένους προσκυνητές. Παράλληλα, ὅπως καί ἡ πλειονότητα τῶν εἰσηγητῶν, ἔκανε σαφῆ διαχωρισμό ἀνάμεσα στήν ἔννοια τῆς θρησκευτικῆς ἐκδρομῆς, πού ἐξαντλεῖται στήν ἐπίσκεψη καί ἐπιφανειακή προσέγγιση τῶν θρησκευτικοῦ ἐνδιαφέροντος χώρων καί μνημείων καί αὐτή τῆς προσκυνηματικῆς περιήγησης, πού ἰσοδυναμεῖ μέ προσπάθεια πνευματικῆς ἀναβάπτισης, μέσω τῆς ἐπαφῆς μέ ἁγιασμένους τόπους, καί τῆς συμμετοχῆς σέ λατρευτικές εὐκαιρίες καί τῆς συνάντησης μέ τή ζωσα παράδοση τῆς Ὁρθοδοξίας μας.

Ὁ δρ Γεώργιος Φιλοθέου, στήν εἰσήγησή του κατά τήν πρωϊνή συνεδρία τῆς 25ης Νοεμβρίου, παρουσίασε πολλά σημαντικά χριστιανικά μνημεῖα τῆς Κύπρου, μέσα ἀπό τρεῖς, οὐσιαστικά, προσκυνηματικές προτάσεις. Αὐτές πού ἀναφέρονται: α'. στήν τιμή πρός τή Θεοτόκο, μέσα ἀπό τήν προβολή τῶν σπουδαιότερων μοναστηριῶν τῆς Παναγίας, β'. στήν προσκύνηση τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, μέσῳ τῆς παρουσίας τῶν γνωστότερων μονῶν καί ναῶν τῆς Κύπρου, στούς ὁποίους ἔχουν θησαυριστεῖ τεμάχια τοῦ Τιμίου Ξύλου καί γ'. στούς ναούς καί μονές μας, πού ἔχουν ἀναδειχθεῖ ἀπό τήν UNESCO ὡς μνημεῖα τῆς παγκόσμιας πολιτιστικῆς κληρονομίας.

Στή δική του εἰσήγηση, κατά τήν ἀπογευματινή συνεδρία τῆς 25ης Νοεμβρίου, ὁ δρ Φαίδων Παπαδόπουλος ἀναφέρθηκε στίς 500 καί πλέον Ἐκκλησίες, τῆς κατεχόμενης Κύπρου, πού ἔχουν καταστραφεῖ, βεβηλωθεῖ ἢ μετατραπεῖ σέ τζαμιά, ἀποθήκες, καφενεῖα, ἀκόμη καί στάβλους. Στή συνέχεια παρουσίασε τά κυριότερα μουσουλμανικά μνημεῖα τῆς νήσου, τά ὁποῖα, ὅπως ἀποδεικνύεται ἀπό τό πλῆθος τῶν τοιχογραφιῶν, πού σῶζονται στό ἐσωτερικό τους, καί τῶν βυζαντινῶν ἢ γοτθικῶν ἀρχιτεκτονικῶν τους στοιχείων, ἦσαν, πρίν ἀπό τήν ὀθωμανική κατάκτηση τοῦ 1571, χριστιανικοί ναοί.

Ἡ ὅλη παρουσία τῆς κυπριακῆς ἀντιπροσωπείας στό Συνέδριο ἀπέσπασε ἰδιαίτερος κολακευτικά σχόλια, τόσο σέ ὅ,τι ἀφορᾷ στό περιεχόμενο τῶν εἰσηγήσεων, ὅσο καί σέ ὅ,τι ἀφορᾷ στή διανομή ἐποπτικοῦ καί διαφημιστικοῦ ὑλικοῦ, πού ἀναφέρεται στά θρησκευτικά μνημεῖα τῆς Κύπρου, ἀλλά καί στό ἐθνικό μας πρόβλημα. Ἡ παρουσία αὐτή μπορεῖ νά θεωρηθεῖ ἐπιτυχής καί ἀπό τήν ἄποψη τῆς δημιουργίας σημείων ἐπαφῆς μέ ἐκπροσώπους ἄλλων Ἐκκλησιῶν καί Ὁργανισμῶν, ἀπό τά ὁποῖα ἀναμένεται νά προκύψουν σημαντικά καί πολλαπλᾶ ὀφέλη, τόσο γιά τήν Ἐκκλησία, ὅσο καί γιά τήν πατρίδα μας.

Ἡ παραμονή τῆς ἀντιπροσωπείας τῆς Κυπριακῆς Ἐκκλησίας στή Μόσχα, ἀπό τό βράδυ τῆς 23ης Νοεμβρίου μέχρι τό βράδυ τῆς

28ης του ίδιου μήνα, αξιοποιήθηκε στο έπακρο, τόσο εξ έπόψεως απόκτησης έμπειριών, όσο και εξ έπόψεως συνεργασίας μέ σημανίνουσες προσωπικότητες του Ρωσικού Πατριαρχείου, αλλά και άλλων Όρθοδόξων Έκκλησιών και συνεπώς χαρακτηρίζεται ως ιδιαίτερα παραγωγική.

Τό Θεοφιλέστατο Χωρεπίσκοπο Μεσαορίας και τή συνοδεία του άνέμεναν στην κατοικία του Κύπριου Πρέσβη στη Μόσχα, άμέσως μετά την άφιξη τους στο άεροδρόμιο, ό ίδιος ό Πρέσβης κ. Πέτρος Κέστορας, ή σύζυγός του και ό αντιπρόσωπος του ΚΟΤ στη Ρωσία κ. Δημήτρης Δημητρίου. Στο δείπνο πού άκολούθησε, τό όποιο εύγενώς παρατέθηκε από τό πρεσβευτικό ζεύγος, παρακάθησαν επίσης ό Σεβασμιώτατος Έπίσκοπος Έγκοριέβσκ κ. Μάρκος, Γενικός Γραμματέας του Συνοδικού Γραφείου Προσκυνηματικών Περιηγήσεων του Πατριαρχείου Μόσχας, ό κ. Σεργκέι Ζινιέβσκι, Γενικός Διευθυντής του ίδιου Γραφείου και όμάδα συνεργατών τους, πού είχε έπισκεφθει πρόσφατα την Κύπρο, στά πλαίσια της δραστηριοποίησής της στον τομέα των προσκυνηματικών περιηγήσεων και όριοθετήθηκε τό πλαίσιο συνεργασίας μεταξύ των άρμοδίων Γραφείων των δυό Έκκλησιών.

Όπως προκύπτει από τά λεχθέντα κατά τό δείπνο στην πρεσβευτική κατοικία, αλλά και όσα διημείφθησαν κατά τή διάρκεια των συναντήσεων της κυπριακής αντιπροσωπείας μέ εκπροσώπους του Πατριαρχείου Μόσχας, και από τίς δυό πλευρές άναγνωρίζεται ή σημασία της ανάπτυξης του θρησκευτικού τουρισμού για τίς οικονομίες των δυό χωρών. Όστόσο, αυτό πού ένδιαφέρει περισσότερο είναι ή έπεξεργασία προγραμμάτων προσκυνηματικών επισκέψεων, κατά τή διάρκεια των όποίων όλιγομελείς όμάδες πιστών θά έπισκέπτονται μοναστήρια, προσκυνήματα ή άλλους ιερούς χώρους, μέ χρονική άνεση και δυνατότητα συμμετοχής σε λατρευτικές συνάξεις και προπαντός μέ εύλάβεια και προσκυνηματική διάθεση, όπως άρμόζει στο όρθόδοξο ήθος και στην τιμή, μέ την όποία οι Όρθόδοξοι περιβάλλουν τά άγίασματά τους. Οι δραστηριότητες αυτές είναι συμφερότερο και έπο-

μένως προτιμότερο νά πραγματοποιοῦνται σέ περιόδους, πού ἡ τουριστική κίνηση παρουσιάζεται μειωμένη.

Ἡ ἐπίσκεψη τοῦ Χωρεπισκόπου Μεσαορίας καί τῆς συνοδείας του στή Μονή Ντανιλόφσκι (Ἀγίου Δανιήλ), ὅπου βρίσκεται καί ἡ ἔδρα τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας καί πασῶν τῶν Ρωσιῶν, ὑπῆρξε, πέρα ἀπό τήν καθαρά προσκυνηματική πτυχή της, πολυλαπλᾶ ὠφέλιμη. Ἡ κυπριακή ἀντιπροσωπεία εἶχε τήν εὐκαιρία νά ξεναγηθεῖ στά διάφορα τμήματα τοῦ Πατριαρχείου καί νά ἀποκομίσει πολύτιμες πληροφορίες καί ἐμπειρίες, πού ἀφοροῦν στίς δραστηριότητες τῶν διαφόρων συνοδικῶν γραφείων, στούς τρόπους καί τά μέσα διεκπεραίωσής τους καί, ἀσφαλῶς, στίς διμερεῖς σχέσεις μεταξύ τῶν Ἐκκλησιῶν Ρωσίας καί Κύπρου.

Ἰδιαίτερα θερμή ὑποδοχή ἐπεφύλαξε στούς ἐκπροσώπους τῆς Κυπριακῆς Ἐκκλησίας ὁ πρωθιερέας Νικόλαος, Ἀντιπρόεδρος τοῦ Γραφείου Ἐξωτερικῶν Ὑποθέσεων τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας. Ἐκ μέρους τοῦ ἀπουσιάζοντος Ἀρχιεπισκόπου Βολοκολάμσκ κ. Ἰλαρίωνος ὁ π. Νικόλαος διαβεβαίωσε τόν Θεοφιλέστατο γιά τήν ἀγάπη τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ πρὸς τήν ὁμόδοξη Κύπρο καί τό λαό της καί γιά τό ἀδιάπτωτο καί ἔμπρακτο ἐνδιαφέρον τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας γιά τήν ἐξέυρεση μιᾶς μόνιμης καί δίκαιης λύσης στό Κυπριακό πρόβλημα. Ἡ βαρύτητα τῶν δηλώσεων καί διαβεβαιώσεων αὐτῶν καθίσταται προφανές, δεδομένης τῆς στενῆς σχέσης καί συνεργασίας τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου Μόσχας καί πασῶν τῶν Ρωσιῶν μέ τή Ρωσική Κυβέρνηση.

Στό περιθώριο τοῦ Συνεδρίου, τά μέλη τῆς Κυπριακῆς ἀντιπροσωπείας εἶχαν τήν εὐκαιρία νά ἐπισκεφθοῦν τά σπουδαιότερα θρησκευτικά μνημεῖα τῆς Μόσχας καί νά βιώσουν ἐμπειρικά τή μεγάλη ἀναγέννηση, πού παρατηρεῖται σέ ὅλες τίς πτυχές τῆς θρησκευτικότητας τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ. Κοινή διαπίστωση καί ὁμολογία ὅλων εἶναι ὅτι, σέ ἀντίθεση μέ ὅσα συνέβησαν κατὰ τόν ἐκχριστιανισμό τῶν Ρώσων ὅταν ἐπικέντρο τῆς ὅλης προσπάθειας ὑπῆρξε τό Βυζάντιο καί ὁ Ἑλληνικός πολιτισμός, ὅποιος στίς μέρες μας ἐπιδιώκει νά ἀναβαπτιστεῖ πνευματικά στήν κολυμβή-

θρα τῆς Ὁρθόδοξης Παράδοσης ὀφείλει νά ἐπισκεφθεῖ, ὡς προσκυνητής, τή Ρωσία.

Ἡ περιήγηση στούς χώρους τοῦ Κρεμλίνου καί τῆς Κόκκινης Πλατείας, ὅπου περικαλλέστατοι ναοί μέ ὑπέροχα χρώματα, τρούλλους καί καμπαναριά, ἀλλά καί πλήθος εἰκόνων καί ἄλλων ἀντικειμένων ἀπαράμιλλης τέχνης, καθώς καί σκηνωμάτων παλαιῶν καί νέων ἀγίων τῆς ρωσικῆς γῆς, δημιουργοῦν τήν ἐντύπω-

Ὁ καθεδρικός ναός τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ στή Μόσχα.

ση, ὅτι τά ὅσα συμβόλιζαν αὐτοί οἱ χῶροι μέχρι πρὶν μερικά χρόνια, δέν ὑπῆρξαν ποτέ. Ἡ καρδιά τῆς Μόσχας πάλλεται ὀρθόδοξα, ὅπως, ἄλλωστε, μαρτυρεῖ καί ὁ καθεδρικός ναός τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, πού δεσπάζει στή θέση παλαιότερου, πού εἶχαν καταστρέψει ὅσοι πίστευαν, ὅτι θά ξεριζώσουν τήν πίστη ἀπό τίς ψυχές τῶν Ρώσων. Ἡ Παναγία τοῦ Βλαδιμίρ δέν εἶναι πιά ἀπλᾶ ἓνα

ἀξιόλογο ἔκθεμα στήν γκαλερί Τρετιακόβ, ἀλλά, στή συνείδηση τῶν Μοσχοβιτῶν, εἶναι ἡ Ὑπέρμαχος Στρατηγός, πού ἔσωσε τήν πόλη τους ἀπό τίς ὀρδές τῶν Γερμανῶν. Καί ἡ Ἀγία Τριάδα τοῦ Ρουμπλιώφ δέν εἶναι ἀπλᾶ ἓνα σπουδαῖο ἔργο τέχνης, ἀλλά σύμβολο Ὁρθόδοξης πίστεως, ὅπως καί τά μικρά καί μεγάλα μοναστήρια καί ἐκκλησίες, πού ξεφυτρώνουν σέ κάθε τετράγωνο τῆς πρωτεύουσας.

Τεκμήριο ἀναγέννησης τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας δέν εἶναι, ἀσφαλῶς, μόνο ἡ κτιριακή της ἀνασυγκρότηση. Χιλιάδες εἶναι οἱ πιστοί κάθε ἡλικίας, πού κατακλύζουν τούς ναούς, σέ διαρκῆ βάση, γιά μία σύντομη ἢ ἐκτενέστερη ἐπικοινωνία μέ τό Θεό. Τό βέβαιο, πάντως, εἶναι ὅτι ὅλοι αὐτοί οἱ ἡλικιωμένοι, οἱ νέοι καί οἱ νέες, οἱ φοιτητές, οἱ ἀστυνομικοί, εἶναι σίγουροι γι' αὐτό πού κάνουν καί τό θεωροῦν ὡς ἀναπόσπαστο μέρος τῆς προσωπικῆς τους ζωῆς. Ἀκόμη πιό ἐλπιδοφόρο εἶναι τό ὅτι ἑκατοντάδες μορφωμένοι καί δυναμικοί νέοι προσέρχονται στίς τάξεις τοῦ ἱεροῦ κλήρου, ἐνῶ χιλιάδες διακονοῦν ἀφιλοκερδῶς στούς διάφορους ναούς καί μονές. Ἡ ἐπίσκεψή μας στήν Ἐξαρχία τοῦ Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας καί ἡ ἀβρααμιαία φιλοξενία, πού μέ πολλή ἀγάπη μᾶς προσφέρθηκε ἀπό τόν Κύπριο Μητροπολίτη Κυρήνης κ. Ἀθανάσιο, μᾶς ἔδωσε τήν εὐκαιρία νά γνωρίσουμε μία ὁμάδα τέτοιων νέων καί νά θαυμάσουμε τήν ἀφοσίωσή τους στό Χριστό, τήν ἐργατικότητα καί τό ζῆλο τους, τήν ἀγάπη τους πρός τήν Ἑλληνική γλῶσσα, τίς ψαλτικές τους ἐπιδόσεις, τήν εὐγένεια καί τήν καλοσύνη τους. Γι' αὐτούς τούς νέους, πού ἔζησαν δίπλα ἀπό τό διαμέρισμα πού φιλοξένησε τή νέα, Ρωσίδα, Ἀγία Ματρώνα ἢ πού γεννήθηκαν στό χωριό τῆς Ὁσίας Πελαγίας ἢ εἶναι γόνοι λευιτικῆς οἰκογένειας μέ 8 ἢ 10 παιδιά, αὐτός ὁ τρόπος ζωῆς κι αὐτό τό ἦθος θεωροῦνται ἀπόλυτα φυσιολογικά.

Ἄν ἤθελε κανείς νά ἀποτιμήσει τό μέγεθος τῆς ἀναγέννησης στή Ρωσική Ἐκκλησία, θά μπορούσε νά τό πετύχει μέ μία ἀπλή ἐπίσκεψη στό ἐργοστάσιο κατασκευῆς ἐκκλησιαστικῶν εἰδῶν, πού βρίσκεται στό χωριό Σόφρινο, μερικά χιλιόμετρα μακριά ἀπό

τή Μόσχα. Στο μεγάλο αυτό έργοστάσιο, πού απασχολεί εκατοντάδες έργαζομένους και διαθέτει έκθεσιακό χώρο και κατάσταση σέ κεντρικό σημείο τής Μόσχας, είχαμε τήν εύκαιρία νά θαυμάσουμε άριστουργήματα σύγχρονης έκκλησιαστικής τέχνης και νά εκτιμήσουμε τό μέγεθος τής πνευματικής άνθησης, πού παρατηρείται σήμερα στη Ρωσία.

Ή επίσκεψή μας στη Λαύρα του Άγίου Σεργίου στο Ραντονέζ ήταν μία άκόμη σημαντική εύκαιρία πνευματικής αναβάπτισης. Ή εύλογία νά γνωρίσουμε τόπους, πού μᾶς ήταν γνωστοί μόνο από τούς βίους Ρώσων Άγίων, άποδείχθηκε διπλή, άφου ό έντεταλμένος για τή ξενάγησή μας π. Λεόντιος μᾶς εξέπληξε θετικά όχι μόνο μέ τή σεμνότητα και τήν καλοσύνη του, αλλά και μέ τήν εύρύτατη έλληνομάθειά του. Όπως ό ίδιος μᾶς πληροφόρησε, αυτός και δυό άκόμη πατέρες τής μονής, διδάσκουν τήν αρχαία Έλληνική γλώσσα στους εκατοντάδες φοιτητές του Θεολογικού Σεμιναρίου τής Μόσχας, στο πρόγραμμα του όποιου περιλαμβάνεται τριετής κύκλος έλληνικών σπουδών.

Ό αρχιτεκτονικός ρυθμός του ναού τής Αγίας Τριάδος και των ύπολοίπων παρεκκλησίων, βαπτιστηρίων ή άλλων κτισμάτων, τά έντονα μπλέ, πράσινα και χρυσαφιά χρώματα πού κυριαρχούν, οί τεράστιες αϋλές, τά άπαράμιλλης τέχνης είκονοστάσια είναι άσφαλώς έντυπωσιακά. Τό πλέον έντυπωσιακό, ώστόσο, στη Λαύρα του Άγίου Σεργίου είναι τά πλήθη των πιστών, πού σχηματίζουν ουρές για νά προσκυνήσουν τό σκήνωμα του Άγίου και τά άμέτρητα λείψανα, πού βρίσκονται θησαυρισμένα στο καθολικό και στα παρεκκλήσια, ή για νά πάρουν άγίασμα από τήν κρήνη πού βρίσκεται στην αϋλή. Ανάμεσά τους μοναχοί και ιερωμένοι, δασκάλες πού συνοδεύουν μικρά παιδιά, νέοι και ήλικιωμένοι, πού έχουν ως κοινό χαρακτηριστικό τή ρωσική εύλάβεια. Μία εύλάβεια πού είναι ευδιάκριτη άκόμη και στα πρόσωπα πού είναι επιφορτισμένα μέ τήν πώληση εικώνων ή άλλων αναμνηστικών ειδών.

Ή επίσκεψή μας στη Λαύρα του Άγίου Σεργίου ολοκληρώθη-

κε μέ ξενάγηση στην πτέρυγα, όπου στεγάζεται ή Θεολογική Ἀκαδημία Μόσχας. Οἱ χώροι ἐκπαίδευσης τῶν ὑποψήφιων θεολόγων, τά ἐποπτικά καί ἄλλα μέσα πού χρησιμοποιοῦνται στίς διάφορες δραστηριότητες, ἀλλά καί τό ὀργανόγραμμα τῆς Σχολῆς, μᾶς ἔδωσαν τήν εὐκαιρία γιά ἀντληση ἰδεῶν καί προβληματισμό. Ἐκεῖνο, ὥστόσο, πού προκαλεῖ τό ἐνδιαφέρον τοῦ ἐπισκέπτη εἶναι τό ἀξιόλογο μουσεῖο τῆς Ἀκαδημίας, στό ὁποῖο φυλάσσονται προσωπικά ἀντικείμενα Πατριαρχῶν, εἰκόνες, κομποτεχνήματα χριστιανικῆς τέχνης, φωτογραφικό ὑλικό καί ἄλλα σημαντικά κειμήλια. Ὁ Θεοφιλέστατος δώρησε στό μουσεῖο ἀσημένιο δίσκο, μέ ἀνάγλυφη παράσταση τῆς νήσου Κύπρου καί ἐγγράφη ὑπογραφή τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου κ. Χρυσόστομου Β'.

Ἡ ἐπίσκεψη ἀντιπροσωπείας τῆς αὐτοκέφαλῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου στή Μόσχα καί ή συμμετοχή της στό Ε' Συνέδριο Προσκυνηματικῶν Περιηγήσεων ἔχει ἤδη δημιουργήσει τίς προϋποθέσεις γιά πιό στενή ἐπικοινωνία μεταξύ τῆς Κυπριακῆς Ἐκκλησίας καί τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν σέ ὅ,τι ἀφορᾷ στόν στόχο τῆς ἀνάπτυξης τῶν προσκυνηματικῶν ἐπισκέψεων. Μπορεῖ μέ βεβαιότητα νά εἰπωθεῖ ὅτι, στό ζήτημα αὐτό, ἀνοίγονται ἐλπιδοφόρες προοπτικές, πού θά ἀποβοῦν πρὸς ὄφελος τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλά καί τῆς ἐθνικῆς μας οἰκονομίας καί ἐπομένως τῆς πατρίδας μας.

ΦΑΙΔΩΝ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Θεολόγος - Ἐπιθεωρητής Μ. Ἐκπαίδευσης.